

Yttrande

Datum
2023-03-06

Mottagare
Jordbruksverket
Havs- och Vattenmyndigheten

Swedish Pelagic Federation PO

SPF:s strategi, mål, problemanalys och prioriterade åtgärder för 2023 och framåt, kopplade till Strategi och Handlingsplan för svenskt yrkesfiske

Swedish Pelagic Federation PO (SPF) lämnar i detta yttrande det pelagiska fiskets egen vision och målsättningar, samt en problemanalys och de åtgärder vi anser behövs för att lösa problemen samt hur dessa kopplar till Handlingsplanen.

SPF:s vision och målsättningar för svenskt pelagiskt fiske

SPF: vision är ett pelagiskt fiske som resulterar i god lönsamhet och sysselsättning för våra medlemmar samt nytta för samhället. Fisket bedrivs i friska hav på en långsiktigt hållbart nyttjad resurs, bilden av det pelagiska fisket är positiv och sillen är populär på tallriken.

Målsättningar för att nå vår vision

Hållbart nyttjande: Hållbara fiskbestånd med god storleksfördelning i friska och välmående hav. Fisket fortsätter utvecklas i en ännu mer klimat- och miljösmart riktning.

Information & konsumtion: Allmänheten har en god kunskapsnivå och en positiv bild av svenskt pelagiskt fiske och konsumenter väljer mer svenskfångad pelagisk fisk till vardag och fest. Forskning, innovation och produktutveckling leder till ett bättre nyttjande av fiskeresursen i hela försörjningskedjan, en större efterfrågan samt en positiv prisutveckling. Innehållet av miljögifter i pelagisk fisk och produkter därav ligger väl under gränsvärden genom åtgärder i miljön och innovationer och produktutveckling som möjliggör användning av mer fiskråvara för konsumtion.

Mottagnings- & beredningskapacitet samt bärkraftiga fiskeföretag: Utveckling och uppbyggnad av svenska försörjningskedjor och infrastruktur i svenska hamnar på både ostkusten och västkusten så att svenska kvoter i större utsträckning kan omhändertas av svensk beredningsindustri. Nyckeln är att skapa hela värdekedjor inom Sverige där även de större fartygen ingår. Genom förbättrad kapacitet att bereda mer produkter baserat på pelagisk fisk i Sverige främjas även livsmedelsberedskapen i krissituationer. Såväl större som mindre fartyg gynnas och har god avsättning för sina fångster.

God förvaltning, kontroll/tillsyn & kunskap: Förvaltningsbeslut fattas utifrån bästa tillgängliga vetenskap och kunskap. Våra medlemmar fiskar med lika konkurrensvillkor jämfört med andra länders fiske. Den administrativa bördan för fisket minimeras och myndigheterna undviker onödiga reglering. 100% landningskontroller av pelagiska landningar i Sverige med full transparens, observatörer och egenprovtagning som garanterar korrekt skattnings av volymer och artsammansättning ombord. På sikt objektiva/digitala hjälpmedel för objektiv artbestämning.

SPF:s problemanalys utifrån svenskt pelagiskt yrkesfiske

Detta är de viktigaste problemen som SPF upplever utifrån som våra medlemmars perspektiv, dvs yrkesfiskare inriktade på pelagiska arter med fartyg från 5 till 65 meter.

Miljöproblem, klimatförändringar mm

Haven på både ost- och västkusten lider av stora miljöproblem så som övergödning, syrefattiga bottenar och allt varmare vatten kopplat till klimatförändringar samt tydliga tecken på ekosystem som är ur balans. Torskpopulationerna i både Östersjön, Kattegatt och Skagerrak är i uselt skick och ingen återhämtning kan ses trots kraftiga åtgärder kopplat till minskat fiske. Sillens (strömmingens) lek i Östersjön och Bottniska viken verkar förskjutas från våren till sommar och höst, medan arter som skarpsill och spigg som uppskattar varmare och övergödda vatten stortrivs och konkurrerar med sillen om maten, vilket är en del i problematiken att sillen/strömmingen är småväxt och mager. Samtidigt ökar populationerna av säl och skarv, liksom förekomsten av parasiter i fisken. Ett nytt potentiellt hot mot miljön och fiskbestånden är en enorm utbyggnad av den havsbaserade vindkraften utan tillräcklig kunskap om dess påverkan, exempelvis på olika fiskarters lek och migration. Problematiken är helt uppenbart betydligt större än enbart hur mycket fisk som fiskas, men detta speglas sällan i debatten och i åtgärder utöver ytterligare fiskeregleringar.

Efterfrågan på marknaden och dioxinproblematiken

Svenska folket skulle kunna äta betydligt mer fisk, inklusive pelagiska fiskarter. Efterfrågan är dock generellt betydligt mindre än den fiskade volymen. Konsumenterna efterfrågar i första hand importerad lax och vitfisk. Fet fisk från Östersjön, bland annat sill/strömming, har en extra begränsad konsumtionsmarknad, kopplat till dioxinproblematiken och Livsmedelsverkets kostråd.

I debatten om industrifiske lyfts ofta att fisket för konsumtion måste öka, men ytterst sällan kopplas detta till frågan om varför så pass mycket sill och skarpsill från Östersjön idag *inte* används för konsumtion. Dioxin, begränsad efterfrågan, svag prisbild och en möjlighet att rena bort dioxin vid tillverkning av fiskmjöl/olja besvarar denna fråga. En ökad efterfrågan för konsumtion skulle kunna förbättra prisbilderna för flera pelagiska arter och därmed yrkesfiskarnas ekonomi. Detta skulle vara till stort gagn framförallt för det småskaliga och regionala fisket.

Eftersatt kapacitet i mottagningsanläggningar och beredningsindustri

Marknaden för hel, färsk pelagisk fisk är generellt ytterst begränsad, utan fisken behöver beredas (som minst i dagsläget filéas) för att vara attraktiv på marknaden. I ett mängdfiske av sill/strömming eller skarpsill där fångsten för de minsta fartygen räknas i hundratals kilo eller ton har yrkesfiskaren själv inte möjlighet att efter en hel dags fiske sätta sig och filéa fisken. Denna behöver först storleks- och artsorteras och därefter beredas i någon form av större eller mindre industriell anläggning.

Kapaciteten för mottagning och beredning av pelagisk fisk är extremt eftersatt i Sverige. På ostkusten saknas beredningsanläggningar helt mellan Nordersund i Blekinge och surströmmings- och löjromsproducenterna uppe i norr. En frysanläggning för blockfrysning av fisk finns i Ronehamn på Gotland. De två huvudsakliga svenska anläggningarna för filetering av sill/strömming i Simrishamn och Ellös saknar kapacitet att ta emot större volymer och fartyg. Sverige saknar helt möjlighet att producera fiskmjöl och fiskolja.

Allt detta, tillsammans med problematiken kring marknad och efterfrågan ovan, leder till att majoriteten av den fiskade volymen sill/strömming och skarpsill från Östersjön idag lossas till danska fabriker som producerar fiskmjöl och fiskolja, och att stora mängder av konsumtionsfisken

från Nordsjön och Norska havet processas i större moderna anläggningar i exempelvis Storbritannien, Norge och Danmark.

Det småskaliga fisket har för få ben att stå på

Säl, skarv, parasiter och fiskeregleringar gör att många arter (t.ex. torsk, lax, ål) i stort sett inte längre går att fiska för yrkesfiskare i centrala och södra Östersjön. Miljöproblem och andra orsaker har lett till att även arter som gädda, abborre och sik har minskat i kustområdena. I många områden går passiva redskap i stort sett inte att använda på grund säl- och skarvangrepp och fångsten som kommer upp är antingen skadad eller full med parasiter. Det kustnära demersala fisket är i många områden (där det inte finns högprisarter som kräftdjur, lax eller siklöja att livnära sig på) i stort sett helt utslaget, ekonomin är i botten och återväxten obefintlig.

I många områden på ostkusten har denna situation resulterat i att det i stort sett enbart är sill/strömning som finns kvar för det småskaliga fisket att livnära sig på, vilket i sin tur har lett till en kraftig ökning av små (<12 meter) trålare som fiskar sill/strömning och skarpsill på kustkvoten då fiskare som tidigare fiskat med passiva redskap ställt om till trål. Dock är sillen/strömningen bara kustnära ett par månader om året vilket, tillsammans med de låga priserna den generellt betingar i första led, innebär en omöjlig ekvation för en yrkesfiskare som vill livnära sig helt på sitt fiske.

SPF:s syn på prioriterade åtgärder utifrån vår problemanalys och våra målsättningar

Miljöproblem, klimatförändringar mm

Åtgärder kopplade till denna problematik saknas huvudsakligen i nuvarande Strategi och Handlingsplan, men finns i viss utsträckning i andra styrdokument.

En verkligt ekosystembaserad förvaltning borde t.ex. förvalta sill och skarpsill i Östersjön med en biomassakvot för skarpsill, sill och storspigg där fisket sker på den vanligaste arten istället för att sätta artvisa kvoter, samt arbeta för att kraftigt decimera bestånden av säl och skarv. Detta kopplar an till **Åtgärd 1** i Handlingsplanen, **Ekosystembaserad förvaltning**, och utifrån denna åtgärd anser SPF också att HaV och SJV tydligt ska ställa sig bakom ICES rådgivning som bästa tillgängliga kunskap.

SPF efterfrågar också åtgärder som främjar en utveckling mot ett ännu mer miljö- och klimatsmart fiske och försörjningskedja (exempelvis motorbyten), liksom att myndigheter ska premiera näringsupptag från havet genom fiske och vattenbruk för att minska övergödning och andra miljötjänster som näringarna bidrar med.

Utöver fortsatta åtgärder mot övergödning anser SPF att det är högsta möjliga prioritet med en omfattande kunskapsinhämtning kopplat till den planerade utbyggnaden av havsbaserad vindkraft och vilken påverkan detta kan få på havsmiljön och fiskbestånden. SPF anser inte att de litteraturstudier som gjorts ger tillräcklig kunskap utan att det behöver göras fler studier vid befintliga vindkraftparker för att utreda vilka effekter de får på lång sikt. Här ser vi en koppling till **Åtgärd 2, Lek- och uppväxtområden**. HaV och SJV måste skyndsamt utreda hur i första hand havsbaserad vindkraft kan påverka rekrytering, födosök, migration m.m. av olika fiskarter. Åtgärden är extremt viktig i ljuset av den planerade massiva utbyggnaden av marin vindkraft där det finns enorma kunskapsluckor när det gäller påverkan på bland annat olika fiskarter.

Efterfrågan på marknaden och dioxinproblematiken samt bilden av fisket

Problematiken kring dioxin i Östersjön behöver beaktas och hanteras. Ordet dioxin saknas helt i Strategin även om det omnämns kort i Handlingsplanen under ***Åtgärd 11, Konkurrenskraftig blå bioekonomi*** och Livsmedelsverket omnämns inte som en aktör som är viktig för genomförandet.

SPF anser att det skyndsamt behöver genomföras ett omfattande provtagningsprojekt där variationer i dioxinhalt från yrkesfiskets fångster kartläggs i tid och rum, samt om halten varierar i olika delar av fisken. Utifrån detta bör Livsmedelsverket kunna nyansera sina kostrekommendationer baserat på de faktiska halterna i den fisk och de fiskeriprodukter som konsumeras samt bättre lyfta nyttan med att äta fisk. Åtgärden är extremt viktig för att främja svenskt pelagiskt yrkesfiske.

Utöver dioxinproblematiken ser SPF ett stort behov av att myndigheter och andra aktörer arbetar intensivt för att främja en ökad konsumtion av sjömat både genom förbättrad mottagnings- och beredningskapacitet, produktutveckling samt information till konsumenterna. Vi önskar satsningar på forskning och innovation som understödjer ett bättre nyttjande av resursen (t.ex. fler arter, småfallen sill och skarpsill som idag inte är attraktiva på marknaden), nyttja sidoströmmar etc. i produktionen som resurser. SPF ser en koppling till ***Åtgärd 11*** i Handlingsplanen, som vi ser som högt prioriterad och extremt viktig för att främja svenskt yrkesfiske. Insatser för att öka efterfrågan och därmed höja värdet på fiskeriprodukter är en av de viktigaste åtgärderna för att främja svensk pelagisk fiskerinäring.

Kopplat till marknad och efterfrågan är även allmänhetens och beslutfattares bild av det svenska yrkesfisket. Mediabilden av fisket präglas ofta av felaktigheter, missuppfattningar, rent tyckande samt snedvriden statistik och det skulle behövas en massiv informationsinsats från svenska myndigheter för att ge en mer nyanserad bild av hur svensk fiskeriförvaltning fungerar och varför. ***Åtgärd 17, Informations- och kommunikationsinsatser*** ser SPF därför som högt prioriterad, där HaV och SJV tillsammans med SLU i betydligt större utsträckning än idag behöver informera allmänheten och politiker om förutsättningarna för svenskt fiske, hur förvaltningen ser ut och varför, samt korrigera felaktigheter i media som annars får stå oemotsagda. Yrkesfisket själva ses ofta inte som en trovärdig aktör att göra detta.

Eftersatt kapacitet i mottagningsanläggningar & beredningsindustri

Myndigheter och andra aktörer måste arbeta med att främja utvecklingen av svensk beredningsindustri och försörjningskedja för sjömat när det gäller att kunna omhänderta fångsten samt främja infrastrukturen kopplat till fiske och beredning. Huvudsakligen är det kapacitet att ta emot de pelagiska arterna som är extremt eftersatt och det finns en mismatch mellan flottans kapacitet och svensk beredningsindustris kapacitet.

Sverige är en del av EU med en öppen konkurrensutsatt inre marknad. Det är därför viktigt att efterfrågan och utbud på marknaden styr utvecklingen snarare än att myndigheter försöka styra denna den genom regelverk då det senare tenderar att skapa inlåsningseffekter och sämre anpassningsbarhet. Konkurrenskraftiga och ekonomiskt bärkraftiga företag måste tillåtas agera på en fri marknad, annars kommer sannolikt företagsekonomin bli lidande och företagen på sikt inte finnas kvar. Genom att bidra till infrastruktur och innovation kan staten ge både fiske och beredningsindustri ökade förutsättningar att fortleva.

Texten i Handlingsplanens ***Åtgärd 3, Bestämmelser för pelagiskt trålfiske*** anser SPF präglas av mediadebatten om utflyttning av trålgräns och uttrycker tankar om att det pelagiska systemet bör förändras. Det pelagiska systemet är en viktig grundförutsättning för att vi ska ha en balanserad och konkurrenskraftig fiskeflotta. Diskussioner som ifrågasätter det pelagiska systemet skapar

extremt stor osäkerhet och oro bland de fiskare som är beroende av detta system samt deras finansörer (dvs möjligheten till banklån), där vikten av stabilitet över tid är enorm för möjligheten att göra investeringar och driva sina företag. Det pelagiska systemet ses över en gång vart tionde år, senast gjordes detta 2019. SPF ser dock positivt på ökad kunskapsinhämtning, något vi förespråkat i denna fråga sedan den dök upp då mediadebatten till stor del varit baserad på felaktigheter, tyckande och skruvad statistik.

Även *Åtgärd 6, Regelverk för fiske för humankonsumtion* är kopplad till denna debatt, och åtgärden handlar egentligen om regional fiskeriförvaltning och en tro att en annan fördelning av fisken skulle lösa alla fiskets och beredningsindustrins problem. I åtgärden ges ingen hänvisning till dioxinproblematiken i Östersjön, samt konsumtionsmönster och trender som påverkar efterfrågan på sill/strömming från Östersjön. Den nämner inte heller det faktum att sillen/strömmingen i många områden är småfallen och därför knappt går att ta om hand då den är för liten för filémaskinerna. Åtgärden visar på en okunskap om principerna i det pelagiska systemet, samt om hur den lokala flottan och beredningsindustrin samverkar.

SPF arbetar aktivt för att främja lokala landningar av kust- och regionalkvotsfartyg till de beredningsindustrier som finns kvar. Vi har det senaste året jobbat både med riktade kvotbyten för att främja lokalt och regionalt konsumtionsfiske, och med ett flertal större och mindre infrastrukturprojekt i denna riktning, som kan leda till bättre avsättning för fisken för våra medlemmar, bättre lossnings- och mottagningsmöjligheter samt på sikt ökad livsmedelsberedskap.

Det småskaliga fisket har för få ben att stå på

SPF anser att ökad diversifiering inte är lösningen för det småskaliga och kustnära fisket. Vi anser att fisket i sig ska kunna vara en lönsam sysselsättning oavsett om fiskaren arbetar på heltid eller deltid med sitt fiske (fisket ska i sig självt kunna ge en fullgod lön för den nedlagda tiden).

Åtgärder för att förbättra miljön i Östersjön är av yttersta vikt så att det småskaliga kustnära fisket på lite längre sikt kan återfå fler arter att basera sitt fiske på. Mer kortsiktigt är det viktigt att denna typ av fiskeföretag främjas genom ett gott företagsklimat och ändamålsenliga regelverk. En positiv företagsekonomi är helt avgörande, och beror i sin tur på att företagen kan få så bra pris som möjligt för sin fångst. Detta kopplar an till åtgärderna ovan om marknad, efterfrågan och mottagnings/beredningskapacitet längs olika delar av kusten samt produktutveckling för att kunna nyttja även skarpsill och småfallen sill till konsumtionsmarknaden. Här behövs ett tydligt och riktat myndighetsarbete.

Det behövs också både stora och små fartyg för att hålla infrastrukturen i hamnar och beredningsindustrier mm vid liv. Om de större försvinner kommer infrastrukturen helt försvinna och de mindre få stora problem. Därför behöver man aktivt arbeta med åtgärder för att ”locka hem” de större fartygen som nu hittar sin huvudsakliga infrastruktur i Danmark så att dessa istället kan välja att göra sitt underhåll med viktiga investeringar i Sverige, utöver möjligheter att lossa fisk här. Detta kommer gynna de småskaliga fartygen genom att infrastruktur och beredning finns tillgängliga.

SPF samverkar gärna med myndigheterna för lösa de viktiga problemen inom yrkesfisket. Ni är alltid välkomna att kontakta oss för en dialog och om ni har några frågor eller kommentarer till vårt yttrande.

Vänliga hälsningar, Sweden Pelagic Federation Producentorganisation